ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ

ΕΤΟΣ Κ'. ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, 14 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1900 ΑΡΙΘ. 2

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ . . . . . (πρόεδρος)
† Ὁ Μέγας Πρωτοσύγκελλος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ὁ Ἀρχιγρ. τῆς Ἱ. Συνόδου ΦΩΤΙΟΣ (ταμίας)
† Ὁ Μέγας Ἀρχιδιάκονος ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ
ΧΡ. ΠΑΠΑ-Ι-ΩΑΝΝΟΥ (γραμματεύς)

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

καθ' ὅλον τὸ ὀθωμαν. κράτος μετζίτια ἀργ. 5
διὰ τὸν κατώτερον κλῆρον καὶ τοὺς δημοδιδασκ. 3
ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φράγκα χρυσᾶ 25

ἐξαμηνιαῖα τὰ ἡμίσυ

Ἡ Συνδρομὴ προκαταβάλλεται

Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται τὴν 1 Ἰανουαρίου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά—Μάξιμος ὁ Λόγιος—Ὁ πατριάρχης Φώτιος ὡς πατὴρ ἅγιος τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας—† ὁ Κυζίκου Νικόδημος——Βιβλιολογία.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Πατριαρχικαὶ προσρήσεις.—Τῇ τετάρτῃ ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος Χρυσόστομος μεταβὰς εἰς τὴν ἐν Πέραν σερβικὴν πρεσβείαν διηρμήνευσε τὰς προσρήσεις τῆς Α. Θ. Π. τῷ ἐξοχωτάτῳ πρεσβευτῇ Νοβάκοβιτς ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν ἐπανόδῳ τῆς Α. Ε.

Μητρόπολις Αἴνου.—Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Αἴνου Γερμανὸς καὶ διὰ ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ἀναγνωσθείσης ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τοῦ παρελθόντος Σαββάτου, ἤγγειλε τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅτι ὁ ἐν Αἴνῳ μητροπολιτικὸς οἶκος ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρὸς συναποτεφρωθέντων αὐτῷ καὶ τῶν ἐπίπλων καὶ ἀρχαίων τινῶν κωδίκων. Ἡ ἐκ τῆς ἀποτεφρώσεως ταύτης τοῦ μητροπολιτικοῦ οἴκου τῇ Κοινότητι προσγενομένη ὑλικὴ ζημία ἀνέρχεται εἰς 600 περίπου λίρας, ἐξαιρουμένων τῶν ἰδιαιτέρων ἐπίπλων τῆς Α. Πανιερότητος.

Ἐπισκέψεις.—Τῇ παρελθούσῃ Κυριακῇ ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐκδραμὼν εἰς τὰς Πριγκηπονήσους ἐπεσκέψατο κατὰ πρῶτον τὴν Α. Μακαριότητα τὸν ἐν Χάλκῃ ἐφησυχάζοντα Πατριάρχην πρῴην Ἱεροσολύμων Νικόδημον, παρ'ᾧ καὶ διενυκτέρευσε. Τῇ ἐπαύριον δὲ ἡ Α. Θ. Π. ἐπεσκέψατο τήν τε Θεολογικὴν καὶ τὴν Ἐμπορικὴν Σχολὴν μετὰ πολλοῦ τοῦ σεβασμοῦ γενόμενος δεκτὸς ἐν ἀμφοτέραις ὑπό τε τῶν διευθυντῶν καὶ τοῦ συλλόγου τῶν καθηγητῶν· πρὸς δὲ καὶ τὸν αὐτόθι χάριν τῆς παθούσης ὑγείας αὐτοῦ διαμένοντα πανοσιολογ. ἀρχιμανδρ. Χρύσανθον Βατοπεδινόν. Περὶ τὴν μεσημβρίαν δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐν συνοδίᾳ τοῦ ἐκ τῶν συνοδικῶν σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Μαρωνείας Ἰωακεὶμ ἐπεσκέψατο τὴν Α. Θ. Π. τὸν Πατριάρχην πρῴην Κωνσταντινουπόλεως Νεόφυτον τὸν Η'. παρ' ᾧ καὶ ἐγευμάτισε. Μετὰ τὸ γεῦμα δὲ ἐπεσκέψατο καὶ τὴν Α. Θ. Π. τὸν Πατριάρχην πρῴην Κων]πόλως Ἄνθιμον τὸν Ζ'. μεθ' ὃ ἐπανέκαμψε τῇ ἑσπέρᾳ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα.

Τῇ παρελθούσῃ Τετάρτῃ ἐπεσκέψατο τὴν Α. Θ. Π. ἡ Α. Ε. ὁ ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος Ν. Μαυροκορδᾶτος, ὃς καὶ ἐγένετο κομιστὴς πρὸς τὴν Α. Θ. Π. τοῦ ἐξ Ἁγ. Ὄρους κλαπέντος πολυτίμου ἐκείνου χειρογράφου, περὶ οὗ τοσοῦτος ἐγένετο πολλάκις λόγος. Ἡ Α. Θ. Π. ἐξέφρασε τῇ Α. Ἐξοχότητι τὰς εὐχαριστίας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Μ. Ἐκκλησίας διὰ τὰς προσπαθείας, ἃς καὶ ἡ Α.Ε. κατέβαλε πρὸς διάσωσιν τοῦ πολυτίμου τούτου κειμηλίου. Μετακαλεσαμένη δὲ ἡ Α. Θ. Π. τὸν ἐπίτροπον τοῦ Ἁγ. Ὄρους Χαραλάμπην Διονυσιάτην ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὴν εὐχάριστον πληροφορίαν, ἣν καὶ τηλεγραφικῶς διεβίβασεν οὗτος εἰς Ἅγ. Ὄρος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ
ΦΩΤΙΟΣ

Τῇ παρελθούσῃ Τρίτῃ ἠγγέλθη ἐξ Ἀλεξανδρείας ὅτι ἡ πρὸς ἐκλογὴν πατριάρχου συνέλευσις, συνελθοῦσα εἰς δευτέραν συνεδρίαν αὐτῆς μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ τῇ αἰγυπτιακῇ Κυβερνήσει ὑποβληθέντος καταλόγου τῶν διὰ τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον ὑποψηφίων, ἀνέδειξε διὰ ψήφων 159 ἐπὶ 169 ψηφοφορησάντων πατριάρχην Ἀλεξανδρείας τὸν μητροπολίτην Ναζαρὲτ ΦΩΤΙΟΝ.

Ὁ ἐκλεγεὶς νέος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας τυγ-

χάνει εἰς τῶν ἐπὶ εὐρείᾳ θεολογικῇ παιδείᾳ διακρινομένων κληρικῶν τοῦ κλίματος τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ Θρόνου καὶ ἐφωδιασμένος διὰ παλλῆς πείρας καὶ εἰδμοσύνης τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, παρέχει δ' οὕτω ἀσφαλῆ ἐχέγγυα δεξιᾶς καὶ ἔμφρονος διακυβερνήσεως τοῦ σκάφους τῆς Ἐκκλησίας ταύτης.

ΜΑΞΙΜΟΣ Ο ΛΟΓΙΟΣ*

Πρὸς ἐκτίμησιν τῶν γραφομένων ἐν τῇ «μονῳδίᾳ» τοῦ Κορινθίου Μανουὴλ ἐπὶ τῷ πατριάρχῃ Μαξίμῳ, τῷ διακρινομένῳ τοῦ μετ' αὐτὸν ἱερατεύσαντος Μαξίμου διὰ τῆς προσωνυμίας τοῦ «λογίου», δέον 'ν' ἀναδράμωμεν εἰς τὰ διὰ τῆς ἱστορίας ἡμῖν γνωριζόμενα, ἃ μὲν ἀπὸ τῆς χρονογραφίας ἀρυόμενοι, ἃ δ' ἐξ ἐπιστολῆς αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου Μαξίμου πρὸς τὸν δόγην τῆς Βενετίας Ἰωάννην Μοτσενῖγον δίκην ὑπομνηματισμῶν εἴς τινα σημεῖα τῆς μονῳδίας παραλαμβάνοντες καὶ ταῦτα δι' ἐκείνης κακείνην διὰ τούτων ἐξηγοῦντες.

Ὁ πατριάρχης Μάξιμος ἦν ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ παράδοξον φαινόμενον. Εἴκοσι καὶ δύο ἔτη μετὰ Γεννάδιον τὸν Σχολάριον ἐκλεγείς, ἠρίθμει πρὸ αὐτοῦ πατριάρχας τῆς νέας Ρώμης ἄνδρας ἐπ' ἀρετῇ μὲν καὶ βίου αὐστηρότητι διακρινομένους, ἐπὶ μεγιστάνων εὐνοίαις δέ τινας μέγα φρονοῦντας καὶ ταύταις συστατηρίαις πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς ἀρχῆς χρησαμένους· Ἰσίδωρος ὁ Ξανθόπουλος, Σωφρόνιος ὁ Συρόπουλος, Ἰωάσαφ ὁ Κόκκας, Μάρκος ὁ Ξυλοκαράβης, Διονύσιος ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως, Συμεὼν ὁ Τραπεζούντιος ἀπήλαυον ἄκρου σεβασμοῦ παρὰ τῷ πλήθει τῆς βασιλευούσης πόλεως διὰ τὴν ἀγαθότητα, διὰ τὴν ἐγκράτειαν, διὰ τὸν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ζῆλον καὶ τὴν ἀφοσίωσιν·— ὁ τέταρτος μάλιστα τούτων ἐλέγετο καὶ πεπαιδευμένος.—Ἀλλ' ὁ Μάξιμος ἦν λόγιος· καὶ κληρικοὶ λόγιοι διεκρίνοντο λίαν ὀλίγοι τότε : Θεοφάνης ὁ Μηδείας ἐπὶ παραδείγματι καὶ Δανιὴλ ὁ Ἐφέσου· καὶ περὶ τούτων μὲν ἔχομεν μαρτυρίας αὐτὰ τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ βραχεῖάν τινα χρονογράφου κρίσιν· μαρτυρία δὲ βιογράφου λαλεῖ καὶ περὶ τοῦ συγχρόνου αὐτοῖς μητροπολίτου Νήφωνος Θεσσαλονίκης. Λέγεται ὅτι καὶ ὁ Νήφων ἐκήρυττε, πολὺ πιθανῶς καὶ ὁ Θεοφάνης, οὗ μάλιστα σώζεται καὶ σύγγραμμα ἀποδεικνύον «ὅτι τοῦ ἀνθρωπείου σπέρματος ἀψύχου καταβληθέντος, τῇ δὲ πραγματικῇ αὐτοῦ δυνάμει συμπήξαντος ἐν τῇ μήτρᾳ τὸ ἔμβρυον, ἐνίησιν αὐτῷ τὴν ψυχήν». Ἔζων ἐπίσης ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ λαϊκοὶ λόγιοι· Ματθαῖος ὁ Καμαριώτης, ἐπὶ παραδείγματι, Μανουὴλ ὁ Κορίνθιος, Δημήτριος ὁ Καστρινός, Ἰωάννης ὁ Δοκειανός, ὧν οἱ δύο τελευταῖοι κατελείφθησαν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Συμεὼν «ἐπίτροποι» κατά τινα περιοδείαν αὐτοῦ ἔξω τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλ' ὁ Μάξιμος ἀπήλαυε τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ τοῦ λαοῦ καὶ διὰ τὸν ἀγαθὸν αὐτοῦ καὶ συνδιαλλακτικὸν χαρακτῆρα, καὶ διὰ τὸ συνεχὲς ἀπ' ἄμβωνος εὐαγγελικὸν κήρυγμα. Φαίνεται δ' ὅτι καὶ τὸν Μάξιμον, ὡς ἄλλοτε τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, ἡ ἀνεπιτήδευτος εὐγλωττία συνέστησεν εἰς τὴν λαϊκὴν ταύτην εὔνοιαν. Ἡ λεγομένη «Πατριαρχικὴ Ἱστορία Κωνσταντινουπόλεως» ἐπαινεῖ τὸν Μάξιμον ὅτι «οὐκ ἔπαυε καθ' ἑκάστην κυριακὴν καὶ εἰς τὰς δεσποτικὰς ἑορτὰς καὶ θεομητορικὰς νὰ διδάσκῃ ἐπ' ἀμβωνος τὸν λαὸν τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἦτον λογιώτατος καὶ γλυκὺς εἰς τοὺς λόγους του ὁποῦ ἐδίδασκε καὶ ὡμίλιε. Εἶχε δὲ γλῶσσα θαυμαστή, καὶ ἅπλωνε τοὺς λόγους του μὲ πολλὰ παραδείγματα τῆς θείας Γραφῆς εὐμορφώτατα, ὁποῦ ἐκατανύγετον πᾶσα ψυχὴ ἀνθρώπου· ὁποῦ τινὰς ἄλλος σοφώτατος τοῦ καιροῦ ἐκείνου δὲν ἔσωνεν αὐτὸν εἰς τὰς χάριτας. Τόσον γὰρ μέγας ἦτον εἰς τὴν θεολογίαν» κτλ. Ἡ δὲ λεγομένη «Πολιτικὴ Ἱστορία Κωνσταντινουπόλεως» συμμαρτυρεῖ τῇ τῆς προηγουμένης παραδόσει· «διδάσκων ἐπ' ἄμβωνος τοῦ πατριαρχείου καὶ ἐν ἄλλαις ἐκκλησίαις τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀκωλύτως, παρρησίᾳ κατὰ πᾶσαν κυριακὴν λέγων καὶ ἑορτήν, ὑπῆρχε φιλόσοφος καὶ πλάτος λόγου ἔχων πολύ, ὡς οὐδεὶς τῶν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον· καὶ τόσον διεφημίσθη» κτλ. Ἀμφότεραι αἱ χρονογραφίαι αὗται εἰσιν ἐκδεδομέναι ἐν τῇ Turcograecia καὶ βεβαιοῦσιν ὅτι καθήκοντος ποιμαντικοῦ μετ' εὐλαβείας ἐκπλήρωσις, εὐγλωττία καὶ πολυμάθεια καὶ ρητορεία καὶ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου περιποιοῦσι μὲν τιμὴν εἰς τὸν οὕτω πολιτευόμενον λειτουργὸν τοῦ Ὑψίστου, βραβεύουσι δ' αὐτῷ συγχρόνων εὐνοίας καὶ μεταγενεστέρων δόξαν, ἀθανασίαν ἀληθῆ σὺν τῇ λεγομένῃ κοινῶς ἀθανασίᾳ χαρτίνῃ.

Οὕτω δικαιοῦται ὁ γράψας τὸν Μάξιμον «λόγιον»· ἀλλ' αὐτὸς ἐγκωμίοις στέφει τὸν ἀείμνηστον πατριάρχην, καὶ τούτῳ πλέκει τὸν αἶνον οὐρανογείτονα, οὐχὶ βεβαίως διὰ τὸ τιμᾶσθαι τὸ μὴ ἐμποδὼν εὐνοίᾳ ἀνανταγωνίστῳ, ἐπειδὴ οὐδὲ φθόνος ἠκολούθει τῷ ἀνδρὶ παρ' ἀντιπάλων παραθηγόμενος·

* συνέχεια ἀπὸ σελ. 4 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου.

«Ἱστορία πολιτικὴ» καὶ «Πατριαρχικὴ» συνομολογοῦσιν ὅτι «τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἅπαντα διέκειντο εἰρηνικῶς, παυσαμένων τῶν σκανδάλων». Ἀκριβῶς δὲ τοῦτο κατόρθωμα μέγιστον. Οἱ μὴ σεβασθέντες τὸν Γεννάδιον Σχολάριον καὶ δυσφημήσαντες τὸν ἱερὸν ἄνδρα, οἱ μηδαμῶς εὐλαβηθέντες τὸν ἀπὸ Φιλιππουπόλεως Διονύσιον καὶ ἀναγκάσαντες αὐτὸν ἵνα ἐπαναλάβῃ μετὰ πάροδον ἑξακοσίων ἐτῶν περίπου τὸ, κατὰ παράδοσιν, ὑπὸ Μεθοδίου πατριάρχου τοῦ ὁμολογητοῦ διαπραχθὲν ἐν ὁμηγύρει πληθούσῃ, οἱ μὴ αἰδεσθέντες Ἰωάσαφ τὸν Κόκκαν, καίπερ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν νομίμων παθόντα, καὶ τοῦτον ὠθήσαντες εἰς ἀπόπειραν αὐτοκτονίας, ἐπὶ τῇ θέᾳ καὶ τῇ μνήμῃ τοσούτων θυμάτων χορτασθέντες ἐνεστερνίσαντο βίον ἥρεμον καὶ, Μαγδαληναὶ μετανοοῦσαι, ἐπεδείξαντο σύνεσίν τινα, μὴ προξενήσαντες ἐπὶ Μαξίμου τὰ πρότερα σκάνδαλα. Προδήλως ὅμως ὁ ἱερὸς πατριάρχης ἦν ἄξιος σεβασμοῦ τοιούτου, καθὼς ἀποδείξει βραχεῖά τις ἀνάλυσις καὶ ἐξήγησις τῶν ἐν τῇ μονῳδίᾳ γραφομένων.

Τὸ γράφειν ὅτι ἡ τῶν κατ' ἀνατολὰς χριστιανῶν εὐσέβεια ἐλαμπρύνθη, τούτοις δὲ δόξα καὶ πολλὴ παρρησία παρεσχέθη, τῶν τε θείων μυστηρίων ὑψώθη τὸ κλέος σημαίνει βεβαίως ὅτι τὸ θρησκεύειν ἐλευθέρως ἢ τότε κατεκυρώθη πραγματικῶς, πρότερον ἀπὸ προφορικῆς αὐτοκρατορικῆς διαβεβαιώσεως ὑφιστάμενον, ἢ τότε τοσαῦτα συγκυροῦντα γεγονότα, ἢ γράμματα ἐπίσημα, ἐβεβαίωσαν ἐμφανέστατα τὸ δίκαιον τῆς ἐλευθέρας ἐξασκήσεως τοῦ θρησκεύειν, καὶ τοῦ περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων ἐργάζεσθαι. Ὁ λαμβάνων μετὰ χεῖρας τὴν ἔκδοσιν τοῦ Tafel καὶ Thomas[1] ἀλλὰ καὶ γινώσκων οἵαν ἐπεδείκνυτο παρδαλὴν προαίρεσιν ἡ κυριαρχοῦσα τῆς Ἀδριατικῆς θαλασσοκράτειρα πόλις ἀπέναντι τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ λαῶν, ὁ γινώσκων ὅτι καὶ δουκικὰ γράμματα συνεχῶς ἐπαναλαμβανόμενα διέτασσον τὴν προστασίαν τῶν ἀδίκα πασχόντων, τείνει ἵνα πιστεύσῃ ὅτι τῷ 1480 Μάξιμος «ὁ λόγιος» ἐπέτυχε τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν βενετικὴν ἀρχὴν ὑποκειμέναις χώραις· ἤτοι, ζητήσας τὴν λῆξιν τοῦ διασμοῦ τῶν συνειδήσεων, ὃν ἀπεπειρῶντο ξένοι θηρευταὶ ψυχῶν ὑπὸ τὴν βενετικὴν αἰγίδα, ζητήσας ὅπως ἐπανασωθῶσι τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τὰ εἰσοδήματα, ὅσα ἐκαρποῦτο ἀπὸ τῶν κτημάτων αὐτῆς τῶν εὑρισκομένων ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Μίνωος καὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ, Μεθώνῃ, καὶ Κορώνῃ, ζητήσας ἄδειαν ἀποστολῆς ἐξάρχων πρὸς ἄθροισιν ἐλεημοσυνῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, συνισταμένην ἔτι καὶ εἰς «οἶνον καί τινα τῶν ἐδωδίμων» ηὐτύχησε ἵνα ἴδῃ τὴν αἴτησιν ἐκπληρουμένην.

Τοιαῦται αἰτήσεις γινόμεναι πρὸς τὴν βενετικὴν κυβέρνησιν ἐπέφερον κουφισμὸν καταστάσεως ἀνυποίστου· λέγομεν ἀνυποίστου, διότι πιθανῶς ὁ Daru καὶ ὁ Sismondi εἰσὶν οἱ κορυφαῖοι τῶν φρονούντων ὡς ὁ Alexandre Blanchet ἐν τῇ μετὰ τοῦ Brunet de Presle συγγραφείσῃ «Grèce, depuis la conquête romaine jusqu'à nos jours» ὅτι «la periode de la domination vénitienne fut pour l'ile l'epoque de sa plus grande prospérité», δυσκόλως ὅμως ἠδυνήθησαν εἰπεῖν ταὐτὰ καὶ περὶ τῶν ὑπὸ τῆς Βενετίας κυριαρχουμένων λοιπῶν ἐν τῷ ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνι χωρῶν, ἕτεροι δὲ μήτε περὶ τῆς νήσου τοῦ Μίνωος ἐννοοῦσιν εἰπεῖν εἴ τι ἂν φιλοβένετον εἶπεν ὁ Blanchet ἢ ὁ Sismondi. Γαλάτης διακεκριμένος, ὁ Saint Sauveur[2], συμπεραίνων τὴν ἔκθεσιν τῆς διοικήσεως τῆς Βενετίας ἔν τε τῇ Κερκύρᾳ καὶ γενικῶς ἐν ταῖς λοιπαῖς νήσοις, παρατηρεῖ ὅτι ἡ σκότιος καὶ ζοφερὰ πολιτικὴ τῆς Βενετίας ἀντέτασσε πυκνὸν πρὸς τὰ φῶτα νέφος καὶ ἡ τοῦ δεσποτισμοῦ αὐτῆς Γοργὼ κατεβίβρωσκεν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν μαραινομένην ἀρετήν. Ἀμάθεια καὶ ἀνηθικότης ὑπῆρχον τὰ ἐρείσματα, ἐφ' ὧν ἦν ἡ βενετικὴ πολιτεία τεθεμελιωμένη. Τὰς αὐτὰς ποιεῖται παρατηρήσεις ὁ πολὺς Βιλλεμαὶν[3], κακίζων τὴν τῆς τότε θαλασσοκρατείρας πόλεως διοίκησιν, ἥτις φοβουμένη μήπως ὁ λαὸς τῶν νήσων πλουτήσῃ, κατασταθῇ δ' οὕτως ἡ διοίκησις αὐτοῦ δυσχερεστέρα, ἠσχολεῖτο ἵνα διατηρῇ αὐτὸν ἐν ταπεινώσει. Τὴν αὐτὴν κρίσιν περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς βενετικῆς κυριαρχίας, ἐν Κερκύρᾳ τοὐλάχιστον, ἐξήνεγκεν ὁ Μελίκης[4].

Εἰ δ' ἐγίνοντο παράπονα, γογγυσμῶν δ' ἠχὼ δικαίων, διήκουσα μυχὸν ἄντρων, ἔφθανε μέχρι

---

1. Eine griechische originalurkunde zur geschichte der Anatolischem Kirche. Schreiben des griechischen patriarchem Maximus von Constantinopel den Dogen Giovanni Mocenigo von Venedig. Μόναχον. Ἐξεδόθη τῷ 1853.

2. Voyage hist. litter. et pittoresque dans les isles et posses. ci-devant Venetien. τόμ. Β', σελ. 188.

3. Δοκίμιον ἱστορικὸν τῆς καταστάσεως τῶν ἑλλήνων κλπ. μετάφρασις Σ. Γ. Βελίνη. Ἀθῆναι, 1856, σελ. 59—62.

4. Μ. Α. Μελίκη, Δοκίμιον περὶ πολιτισμοῦ τῶν Φαιάκων, ἐκ τῆς πρώτης ἐν ἔτει 1811 ἐκδόσεως, νῦν τὸ δεύτερον ἐκδιδόμενον ἐπιστασίᾳ καὶ δαπάνῃ δρος Ἀλεξάνδρου Τόμπρου. Κέρκυρα, 1859, σελ. 39 - 40.

δημεύτει καὶ ἐξορίᾳ, τούτοις δὴ τοῖς ἀθλητικοῖς ἐκ προοιμίων ἀγῶσι, συγκοινωνήσας τῷ γεννήτορι· οὗ (=Φωτίου) καὶ ἡ ζωὴ θαυμαστὴ καὶ τὸ τέλος ἐπέραστον, ὑπὸ Θεοῦ τοῖς θαύμασι μαρτυρούμενον».

Τῆς μετακομιδῆς λοιπὸν γενομένης εἰς Κωνσταντινούπολιν τοῦ λειψάνου τοῦ Φωτίου τρεῖς τοὐλάχιστον ἡμέρας, δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ, μετὰ τὴν κοίμησιν αὐτοῦ, ἐπῆλθεν ἡ Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας τῇ 13ῃ τοῦ φεβρουαρίου 897, καθ' ἣν ἐπρόκειτο, κατὰ τὸ σύνηθες, νὰ ἐκφωνηθῇ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ τὸ συνοδικὸν τῆς Ὀρθοδοξίας· καὶ τῶν θαυμάτων ἔτι τελουμένων ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἐρημίας, αὐτοῦ δὲ τοῦ δήμου προσκυνήσεως χάριν εἰς τοῦτον ἐρχομένου, λειτουργίας ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἤδη τελουμένης παρρησίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ τῆς ρωμαϊκῆς συγκλήτου, ἐξεφωνήθη μετὰ τοῦ Συνοδικοῦ τὸ «Ἰγνατίου καὶ Φωτίου τῶν ὀρθοδόξων καὶ ἀοιδίμων πατριαρχῶν αἰωνία ἡ μνήμη»· καὶ πάλιν τὸ «Ἅπαντα τὰ κατὰ τῶν ἁγίων πατριαρχῶν Γερμανοῦ, Ταρασίου, Νικηφόρου καὶ Μεθοδίου, Ἰγνατίου, Φωτίου.. γραφέντα ἢ λαληθέντα ἀνάθεμα».[31] Οὕτως ὁ Φώτιος, ἤδη τοῦ Θεοῦ δοξάσαντος καὶ τάξαντος αὐτὸν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ ἀπὸ τοῦ θανάτου πανηγυρικῶς ἅμα καὶ κανονικῶς ἐνεγράφη συνοδικῶς ἐν τῷ πίνακι τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ταύτης ἤδη καὶ ἀναθέματι καθυποβαλούσης πᾶν ὅ,τι ἐπράχθη καὶ συγγραφῇ κατὰ τοῦ Φωτίου παρεδόθη πρότερον· ὡς δὲ μαρτυρεῖ τῶν συναξαρίων ἡ παράδοσις, διετάχθη ποτὲ νὰ γίνεται κατ' ἔτος ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἐρημίας, ἤδη ταύτης ἐχούσης τὸ ἱερὸν τοῦ Φωτίου λείψανον[32], σύναξις, τουτέστιν ἑορτὴ πανηγυρικὴ μετὰ θείας λειτουργίας, τῇ 6ῃ τοῦ φεβρουαρίου μηνός, εἰς μνήμην καὶ δόξαν αἰώνιον τοῦ κλεινοῦ πατριάρχου, καὶ τοῦτο μετὰ λιτανείαν ἐωθινὴν ἀνὰ τὴν πόλιν ἄχρι τῆς μονῆς αὐτῆς· αὐτὴ δὲ ἡ λιτανεία, κατὰ τὴν διάταξιν τῆς Ἐκκλησίας, συγκροτουμένη ἐκ τοῦ κλήρου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὤφειλε νὰ κάμνῃ ἀρχὴν ἀπὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας, εἶτα στάσιν μετὰ κοινῶν εὐχῶν ἐν τῷ φόρῳ τῆς πόλεως, καὶ ἐντεῦθεν νὰ διευθύνεται πρὸς τὴν μονὴν τῆς Ἐρημίας, ὅπου ἤρχετο τῆς συνάξεως ἡ τέλεσις. ἐννοεῖται δ' οἰκόθεν, ὅτι συνετέθη τότε καὶ ἰδία πρὸς τὸν ἅγιον Φώτιον ᾄσματικὴ ἀκολουθία, κατὰ τὸ σύνηθες ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν· ἥτις ὅμως ἄχρι τοῦδε δὲν εὑρέθη, ἂν μὴ καὶ αὕτη κατεστράφη μετὰ τῆς μονῆς Ἐρημίας ἢ τοῦ Μανουὴλ ἐπὶ τῆς λατινοκρατίας. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχωσι τὰ κατὰ τοῦτο, γεγονὸς εἶναι βεβαιότατον, ὅτι ἡ λειτουργικὴ διὰ τὸν ἅγιον Φώτιον ἐπίσημος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας διάταξις εἶναι παλαιοτάτη, διότι τὴν παράδοσιν αὐτῆς διέσωσεν ἄχρις ἡμῶν αὐτὸ τὸ συναξάριον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὅπερ εἶχεν ἀναθεωρηθῇ καὶ συμπληρωθῇ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 950—956 ἐντολῇ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου 7ου τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ οὗτινος ἀντίγραφον ἀνεύρομεν ἡμεῖς ἐν τῷ 40ῷ κώδικι τῆς μονῆς τοῦ Σταυροῦ.[33] Τῇ 6ῃ δηλαδὴ φεβρουαρίου ὁρίζονται ῥητῶς ἐν τῷ συναξαρίῳ τούτῳ τὰ ἑπόμενα (φύλλ. 100ᵃ)· «Μνήμη τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Φωτίου· τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ προφητείῳ τοῦ ἁγίου προφήτου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῷ ὄντι ἐν τοῖς Ἐρημίας, ἔωθεν ἀπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐξιούσης τῆς λιτῆς καὶ ἐπανερχομένης ἐν τῷ Φόρῳ, καὶ μετὰ τὰς ἐκεῖσε συνήθεις εὐχὰς παραγινομένης ἐν τῇ εἰρημένῃ συνάξει».

[ἕπεται συνέχεια]

---

31. Θ. Οὐσπένσκη, Συνόδικ β Νεδέλιου Προβοσλάβια, Ὀδησσὸς 1893, σ. 9 καὶ 10. Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι τὸ τοῦ Ἰγνατίου ὄνομα προσετέθη ἐν τῷ συνοδικῷ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς δευτέρας τοῦ Φωτίου πατριαρχίας, τῇ Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας τοῦ ἔτους 878· ὁ Φώτιος τὸν Ἰγνάτιον ὡς ἐν μακαρίοις τεταγμένον ἀνέφερεν ἐν τῇ 8ῃ οἰκουμενικῇ συνόδῳ (879—880)· τὸ δὲ λεγόμενον ὑπὸ πολλῶν κατ' ἐπανάληψιν συγγραφέων, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Φωτίου προσετέθη ἐν τῷ Συνοδικῷ τῷ 11ῳ αἰῶνι, εἶναι παντελῶς ἀνάληθες, ἁπλῶς δὲ εἶναι γνώμη αὐθαίρετος τοῦ οὐνιάτου Λέοντος Ἀλλατίου, ἥτις ἐπεκράτησεν ἀνεξελέγκτως ἄχρι τοῦδε. L. Allatii de libris et rebus ecclesiasticis Graecorum, Parisiis 1646, σ. 156.

32. Εἰς πατριαρχικὸς κατάλογος, συνταχθείς, ὡς φαίνεται ἔτει 1081ῳ, διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ὁ Φώτιος «ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μανουήλ» (Fischer, De patriarcharum Cpolitanorum catalogis, σ. 292)· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές, καὶ κατὰ τοὺς χρονογράφους καὶ κατὰ τὰ πολυάριθμα ἀντίγραφα τῶν λειτουργικῶν συναξαρίων· δύναται ὅμως τὸ πρᾶγμα τοῦτο νὰ ἑρμηνευθῇ οὕτως, ὅτι δηλαδή, ἂν μὴ ἡ μονὴ τῆς Ἐρημίας ἤλλαξεν ὄνομα, πιθανῶς ὁ ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Φωτίου καταγόμενος πατριάρχης Σέργιος ὁ 2ος (999! —1019), μιᾶς ὅλης ἤδη συμπληρωθείσης ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Φωτίου, θελήσας νὰ τιμήσῃ τὴν μνήμην αὐτοῦ μεγαλοπρεπῶς, ἐτέλεσε μετακομιδὴν τοῦ λειψάνου ἀπὸ τῆς μονῆς τῆς Ἐρημίας εἰς τὴν τοῦ Μανουήλ, ἥτις ἦτο, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, τ. 2, σ, 675), καθίδρυμα αὐτοῦ τοῦ Φωτίου. Τῆς μονῆς τοῦ Μανουὴλ ἡγούμενος ὑπῆρξε καὶ ὁ πατριάρχης Σέργιος. Ὅρα Du Cange, Historia byzantina; Constantinopolis christiana, lib. IV, σ. 158 τῆς ἐκδόσεως Lutet. 1680.

33. Α. Π. Κεραμέως Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη, τ. 3. σ. 89, 90, 435, Δ. Μπελιάεφ, Νόβιϊ σπίσοκ δρέβνιαβο σὐστάβα Κ]πολσκιχ τσερκβέη ἐν τοῖς Βυζαντινοῖς χρονικοῖς, τ. 3, σ. 427—460.

НБ ОНУ ім. І.І. Мечникова

Ο ΚΥΖΙΚΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

† 1826 — 1900

Ἄγγελμα λίαν λυπῆσαν τὴν Ἐκκλησίαν διεβιβάσθη τῇ παρελθούσῃ τρίτῃ ἐκ Δαρδανελλίων εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὑπὸ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου ἁγίου Ἀβύδου Νικοδήμου, βοηθοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου, καὶ τῆς ἀξιοτίμου Δημογεροντίας τῆς πόλεως ταύτης. Ὁ γεραρὸς μητροπολίτης Κυζίκου Νικόδημος, ὃς πρό τινων ἡμερῶν εἶχε μεταβῆ αὐτόσε πρὸς διακανόνισιν κοινοτικῶν τινων ὑποθέσεων, νοσήσας βαρέως μετέστη πρὸς Κύριον στερήσας τὴν Ἐκκλησίαν τῆς πολυτίμου ὑπηρεσίας αὐτοῦ.

Ὁ ἀοίδιμος μητροπολίτης Κυζίκου Νικόδημος ἐτύγχανεν εἷς τῶν ἐπὶ ἀρτίᾳ θεολογικῇ μορφώσει καὶ σπανίᾳ διοικητικῇ ἱκανότητι διακρινομένων ἱεραρχῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἐπὶ πολλὰ ἔτη λυσιτελῶς ἐργασθεὶς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν ὡς συνοδικὸν μέλος, καὶ διὰ τῶν εὑρειῶν γνώσεων αὐτοῦ σπουδαίαν παρασχὼν συμβολὴν εἰς λύσιν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων. Ὁ ἀείμνηστος ἱεράρχης ὡρμᾶτο ἐκ τῆς βασιλευούσης γεννηθεὶς ἐν Σταυροδρομίῳ τῷ 1826. Τὰ ἐγκύκλια μαθήματα διήκουσεν ἐν Βαφεοχωρίῳ τοῦ Βοσπόρου, ἔνθα εἶχον ἐγκαταστῆ μετέπειτα οἱ γονεῖς αὐτοῦ. Προσκληθεὶς μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ἐν Πατριάρχαις Ἰωακεὶμ τοῦ Β'., Κυζίκου διατελοῦντος, ἐχειροτονήθη ὑπ' αὐτοῦ διάκονος ἐν Ἀρτάκῃ τῷ 1846. Ἀποσταλεὶς δὲ μετά τινα χρόνον ὑπὸ τοῦ κηδεμόνος αὐτοῦ εἰς βασιλεύουσαν, ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴν Σχολὴν ἐπὶ πενταετίαν, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε τῷ 1855. Μετέπειτα διορισθεὶς διευθυντὴς τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ καὶ διευθύνας αὐτὴν ἐπὶ διετίαν εὐδοκίμως ἐπανέκαμψεν ἐνταῦθα· προαχθεὶς δὲ εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης ἐπισκοπῆς Λαμψάκου διετέλεσε βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ Κυζίκου. Χηρεύσαντος δὲ μετά τινα χρόνον τοῦ μητροπολιτικοῦ Θρόνου Σερρῶν ἐξελέγη μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ἀλλὰ τοῦ μητροπολίτου Κυζίκου ἀναδειχθέντος Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ἡ Ἐκκλησία ἐνεπιστεύσατο τῷ 1861 τῷ ἀειμνήστῳ Νικοδήμῳ τὴν πνευματικὴν διακυβέρνησιν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἣν ἀπὸ τεσσαρακονταετίας περίπου θεοφελῶς ἐποίμανε μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ἐπισπασάμενος τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ. Τοιοῦτος διὰ βραχέων ὁ ἐκκλησιαστικὸς βίος τοῦ μεταστάντος ἱεράρχου Νικοδήμου.

Ἅμα τῷ λυπηρῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία, τὸ μὲν διὰ τηλεγραφημάτων αὐτῆς συνελυπήθη τοὺς Δημογεροντίας Ἀρτάκης, Δαρδανελλίων καὶ Πανόρμου, τὸ δὲ ἀπέστειλε πάραυτα τὸν ἐκ τῶν συνοδικῶν μητροπολίτην Ἐλευθερουπόλεως Διονύσιον μετὰ τοῦ παρεπιδημοῦντος ἐν βασιλευούσῃ ἐπισκόπου ἁγίου πρώην Μυριοφύτου Κωνσταντίνου, ᾧτινι ἀνετέθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἅμα ἡ ἐκφώνησις τοῦ καταλλήλου ἐπικηδείου λόγου, οἵτινες μεταβάντες αὐτόσε ἐκήδευσαν σὺν τῷ ἁγίῳ Ἀβύδου Νικοδήμῳ τὸν μεταστάντα μετὰ πάσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ μεγαλοπρεπείας σφραγίσαντες ἅμα κατὰ τὸ εἰωθὸς καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ.

Αἰωνία ἡ μνήμη τοῦ ἀοιδίμου Κυζίκου Νικοδήμου.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ὑπὸ

ΑΝΔΡΕΟΥ Ε. ΚΟΠΑΣΗ

μέλους τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους, μέλους τοῦ Α. Ε. Μ. Συμβουλίου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Μεγάλου Ῥήτορος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων, μέλους τῆς ἐν Μαδρίτῃ βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἱστορικῶν ἐπιστημῶν κτλ.

Ἄδειᾳ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκ τοῦ Πατριαρχ. Τυπογραφείου.

Ἡ ἐμβριθὴς καὶ γλαφυρὰ μελέτη ἡ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἐν ταῖς στήλαις τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» ἀπὸ ἔτους καὶ ἐπέκεινα ἐκ διαλειμμάτων καταχωρισθεῖσα, προϊόν τοῦ καλάμου τῆς Α. Ε. τοῦ Ἀνδρέου Κοπάση ἐφέντη, ὃς μετὰ παντὸς ἐπαίνου ὑπερτέρας ἐπιστημονικῆς ἐνδελεχείας καὶ ζήλου ἀμιμήτου ἐνδιατρίβει περὶ τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιολογίαν, ἐξεδόθη ἔναγχος τῶν πιεστηρίων τοῦ ἡμετέρου Τυπογραφείου εἰς ἰδιαίτερον κομψὸν τομίδιον ὑπὲρ τὰς 250 σελίδας ἀριθμοῦν.

Τὸ πόνημα τοῦτο τοῦ διαπρεποῦς ἀρχαιολό-

τῶν ὥτων τῆς πανισχύρου βενετικῆς ἀρχῆς, διέταττεν ἀμέσως αὕτη τὰ δέοντα. Ὁ δόγης Νικόλαος Δαπόντες ἔγραφε τῇ 20 αὐγούστου 1578 πρός τινα κυβερνήτην ἐξαρτώμενον ἀπ' αὐτοῦ· «σπουδαιότατον καθῆκον ἐθεωρήσαμεν νὰ σεβώμεθα τὸ θρήσκευμα τῶν ἑλλήνων.... ἵνα διατηρήσωμεν τὰς ἀνωτέρω χώρας, ἀνάγκη νὰ προστατεύσωμεν τὴν θρησκείαν τῶν ἑλλήνων, φροντίζοντες ἀφ' ἑτέρου ὅπως οἱ τοῦ λατινικοῦ δόγματος ὀπαδοὶ προστατευθῶσιν, ἐνισχυθῶσι καὶ πολλαπλασιασθῶσιν». Ἐτῶν τεσσάρων παρελθόντων, ὁ αὐτὸς δόγης, μαθὼν ὅτι ἐν Σεβνίκῳ τῆς Δαλματίας ἠδίκουν οἱ δυτικοὶ τοὺς ἀνατολικοὺς χριστιανοὺς ἐν τῇ τῆς λατρείας ἐξασκήσει πολλὰ κωλύματα παρεμβάλλοντες καὶ βίαν μετερχόμενοι καὶ πίεσιν, διέταττε τὴν παῦσιν τῶν ἀτοπημάτων τούτων καὶ τὴν εἰς Βενετίαν ἀποστολὴν τῶν ἐνόχων ἵνα λάβωσι τἀπίχειρα τῆς κακίας αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ, καθὼς αὐτὸς οὗτος ὁ δόγης ἐβεβαίου, πάντας αὐτῆς τοὺς ὑπηκόους ἐπίσης ἠγάπα ἡ βενετικὴ κυβέρνησις, ἀπόφασιν ἔχουσα νὰ διατηρήσῃ σταθερὰν καὶ διαρκῆ μεταξὺ αὐτῶν εἰρήνην, ἐφ' ἧς ἐρείδεται τῆς γαληνοτάτης ταύτης κυβερνήσεως ἡ εὐημερία, νομίζω ὅτι συνεπὴς ἑαυτῇ δεικνυομένη ἡ Βενετία κατένευσεν εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ πατριάρχου Μαξίμου.

Ἐκ τῆς πρὸς τὸν δόγην Ἰωάννην Μοτσενίγον ἐπιστολῆς τοῦ Μαξίμου μανθάνομεν ὅτι τῆς παρὰ τοῦ σουλτάνου μεγίστης εὐνοίας ἀπήλαυεν ἡ Ἐκκλησία· ἀλλὰ μεγάλης ἀπήλαυον προστασίας οἱ χριστιανοὶ πάντες ἐν τῷ θρησκεύειν ἐλευθέρως: «Εἰ οὖν ὁ μέγας καὶ ὑψηλότατος αὐθέντης τοὺς χριστιανοὺς καὶ πάντας ἀφίησιν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς γνώμης καὶ πίστεως, καὶ πέρυσι μαθὼν ὡς ἐν τῇ μεγάλῃ Βλαχίᾳ βιάζονταί (τινας) ἵνα ποιήσωσιν ὀρθοδόξους, γράψας καὶ στείλας ὥρισε νόμον Θεοῦ εἶναι τὸ ἀδίαστον καὶ κατέπαυσε τὸν ἐκεῖσε διωγμόν».

Καὶ σαφῆ μὲν ταῦτα, λεγόμενα σαφῶς, ἀκριβῆ δὲ καὶ τὴν εἰκόνα δίδωσιν ὁ Μάξιμος τῆς οἰκονομικῆς κακοδαιμονίας τῆς Ἐκκλησίας, ἐχούσης ἀναλίσκειν εἴς τε τοὺς ἐν αἰχμαλωσίᾳ καὶ τοὺς πένητας καὶ πρὸς ἰδίαν ὑποστήριξιν· «ἄλλως οὐκ ἂν Ἐκκλησία συσταίη». Πολὺ δὲ σκοτεινὴ μένει εἴδησίς τις ὅτι «τὴν ἡμετέραν ὀρθόδοξον πίστιν ἐδόξασε πρὸ ὀλίγου καὶ τὴν δύναμιν αὐτῆς ἔδειξεν ἀριδηλοτάτην *δι' ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν* ὁ πάντων δημιουργὸς καὶ βασιλεὺς Θεὸς, καὶ ἅπαν γένος χριστιανῶν ἀπὸ ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν ἐτιμήθη καὶ ἐβεβαιώθη τῇ πίστει»· καὶ νομίζω ὅτι, μέχρις ἀνευρέσεως ἀγνώστου τέως ἡμῖν ἱστορικοῦ μνημείου κλέα πατέρων τετρυχωμένων καὶ σκυθρωπαζόντων ἀφηγουμένου, δέον ἵνα νομίζωμεν ὅτι πάντως ὁ πατριάρχης ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑψηλὴν βουλὴν ἑρμηνείαν τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, ἣν ὁ Μάξιμος συνέγραψε. Οὐδεὶς σήμερον γινώσκει τίνα τἀποτελέσματα τῆς μεταφράσεως ἢ ἑρμηνείας ταύτης, οἷον ἄρα κουρισμὸν εἶδεν ἡ Ἐκκλησία, πόσην λαμπρότητα μυστηρίων ἡ ἀνόθευτος ἡμῶν πίστις. Ἴσως τινὰ μνημεῖα, διαφεύγοντα τὰς ἡμετέρας ἐρεύνας ἄχρι τοῦδε, γνωριζόμενα μετ' ὀλίγον παραστήσωσι μέγα τὸ ἱστορικὸν πρόσωπον, ὃ θέμα τοῦ μετὰ χεῖρας ἀρθριδίου ἔταξε, καὶ στιλβηδόνα πραγματικὴν περιβάλωσι τὴν κεφαλὴν τοῦ λογίου πατριάρχου τούτου, οὗ τῆς ἐξετοῦς ἱερατείας ὀλίγα καὶ δυσδιάκριτα γινώσκομεν ἔργα. Πιθανῶς ἔρευναι μέλλουσαι ἀποδείξουσι τὸν Μάξιμον ὑπέρτερον τοῦ Γενναδίου Σχολαρίου, τοῦτον εἰς κεφαλὴν γωνίας τιθέντα λίθον, χωρὶς τοῦ μειῶσαι τὸ παράπαν τὴν αἴγλην, ἥτις περιβάλλει τὸν μικρῷ πρὸ αὐτοῦ ἱστάμενον ἐν μεταιχμίῳ δύο σπουδαιοτάτων ἱστορικῶν περιόδων, ὧν τὴν μὲν ἐσφράγιζε, τῆς δὲ ἐπηυλόγει τὴν ἔναρξιν ἐπὶ τῇ πεποιθήσει πάντοτε ὅτι θεία χεὶρ οὐδέποτε διέλιπεν ἐπισκιάζουσα τὰς τύχας τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας.

Ὁ πατριάρχης Φώτιος ὡς πατὴρ ἅγιος τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*.

Πρῶτον μὲν ὅτι περὶ τὸ λείψανον ἐδηλώθησαν θαύματα, δεύτερον δὲ ὅτι τοῦ Φωτίου ἡ μνήμη ἦτο ζωηροτάτη καὶ συμπαθεστάτη ἐν τῇ πόλει. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὁ Φώτιος δὶς ὑπῆρξε πατριάρχης, αὐτὸς ἦτο κατὰ τὸν βίον καὶ πλήρης ἀρετῶν, ἃς καὶ φίλοι καὶ ἐχθροὶ αὐτοῦ γενικῶς ἀνωμολόγουν· ἦτο δὲ κατὰ τὸν βίον καὶ ἐλεήμων[26], ἀλλ' ἦτο καὶ πεφημισμένος μὲ ἔργα τοῦτ' αὐτὸ ἀποστολικά· αὐτὸς πατριαρχεύων διέδωκε τὸν χριστιανισμὸν εἰς τὴν

---

* Συνέχεια ἐκ τοῦ ΙΗ΄ τόμου ἀπὸ σελ. 519—221.

26. «Φώτιος, ἀνὴρ σοφὸς, τὴν ἐγκύκλιον παίδευσιν ἐξησκημένος, ἐλεημοσύνῃ τε καὶ τοῖς ἄλλοις προτερήμασι σεμνυνόμενος» (Fr. Fischer, De patriarcharum Cpolitanorum catalogis, Lipsiae 1884, σ. 292). Τὴν πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἐλεημοσύνην τοῦ Φωτίου φανερὰν ἐποίησαν ἐν τῇ 8ῃ οἰκουμενικῇ συνόδῳ Ζαχαρίας ὁ Χαλκηδόνος καὶ Μιχαὴλ ὁ Ἀλεξανδρείας. Mansi, τ. 17, σ. 384, 432, 433.

Ἀσσυρίαν, εἰς τὴν Ρωσίαν, Βουλγαρίαν, Μοραβίαν· πολλὰ δὲ ἔπραξε καὶ πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν Ἀρμενίων εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Καθολικὴν Ἐκκλησίαν[27]· τὸ δὲ περιφανέστατον τῶν ἔργων τοῦ Φωτίου ἦτον ὅτι αὐτὸς διὰ τῆς 8ης οἰκουμενικῆς συνόδου 879—880 συνήνωσε τὴν ἀπεσχισμένην τότε Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν μετὰ τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν· ἀλλ' ὁ λαὸς καὶ ὁ κλῆρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐτήρει ζωηρὰν καὶ τὴν ἀνάμνησιν τῶν παθημάτων τοῦ Φωτίου καὶ τῆς δι' αὐτοῦ γενομένης τοῦ θείου θαυματουργίας ἔτει 860ῳ, καθ' ἣν ἡ Κωνσταντινούπολις ἔμεινεν ἀλώβητος ἀπὸ τῆς τότε συμβάσης ἐπιδρομῆς τῶν Ρώσων[28]· τώρα δὲ πάλιν αὐτοῦ θανόντος καὶ τοῦ θείου θαυματουργήσαντος ἐπὶ τοῦ λειψάνου του, ἕπεται φυσικῶς ὅτι οἱ Κωνσταντινουπολῖται δόξαν ἑαυτῶν ἐλογίσαντο νὰπαιτήσωσι τὴν ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνάκλησιν τοῦ δεδοξασμένου νεκροῦ, ἵν' οὕτως ἀπολαύσωσι καὶ τῆς χάριτος καὶ τῶν εὐεργετημάτων αὐτοῦ, ἁγιάσωσι δὲ καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν μὲ τὴν κατάθεσιν τοῦ λειψάνου του ἐν τῷ προσφιλεστάτῳ τοῦ Φωτίου τόπῳ. Ἀλλ' ἤθελεν ἴσως ἐρωτήσῃ τις ἡμᾶς τώρα, καὶ πόθεν δῆλον ὅτι τὸ λείψανον τοῦ Φωτίου ἐδοξάσθη διὰ θαυμάτων; Ἀλλ' ἔχομεν περὶ τούτου μαρτυρίαν ρητὴν ἁγίου τῆς Ἐκκλησίας ἀνδρὸς, Βασιλείου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, ὅστις παρέτεινε τὸν βίον πολὺν χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φωτίου. Οὗτος ὁ Βασίλειος ἐν τῷ βίῳ τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ λέγει κατὰ λέξιν ταῦτα[29]·

«ἀλλὰ Νικολάου τοῦ τῆς μονῆς (τῶν Πισάδων) προηγήτορος μετὰ καὶ τῶν ἐν τέλει ἀδελφῶν ταύτης ὑπεχωρήσαντο,, γέγονε καὶ τοῦτο, ἐκ περιτροπῆς ἐναντίας τοῦ τῶν ζιζανίων σπορέως τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τότε ἀπογεννήσαντος σκάνδαλα, τῆς τῶν Εἰκονομάχων γὰρ αἱρέσεως ἤδη καταλυθείσης, καὶ Μεθοδίου τοῦ ἁγίου μετὰ τὴν ἐπὶ πέντε ἐνιαυτοὺς τῆς Ἐκκλησίας κυβέρνησιν πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος, Ἰγνάτιος ὁ ἱερὸς τῷ ἀποστολικῷ θρόνῳ ἀναβιβάζεται. Ἐπὶ δέκα ἐνιαυτοὺς ταύτης ἰθύνας τοὺς οἴακας, καὶ δεινῶς ὑπὸ τῶν τότε δυναστευόντων τῇ βασιλείᾳ σκευαζόμενος, καὶ εἰς τοὐμφανὲς καθ' ἑκάστην ἀνενδότως καταθλιβόμενος, ἀπαγορεύσας ἔτι τοῖς ἀνίατα νοσοῦσι καὶ ἀμεταμέλητα δυσμενεῖν μελετήσασιν ἀνονήτως ἀποκάχεσθαι, τοῦ θρόνου καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑποχωρεῖ, τὸ μὲν ἑκών, τὸ δὲ βιαζόμενος, καὶ τῇ ἑαυτοῦ μονῇ προσκαρτερῶν βιβλίον παραιτήσεως τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπιδίδωσι[30], κρεῖττον εἶναι ἡγούμενος καθ' ἡσυχίαν ἑαυτῷ καὶ Θεῷ προσλαλεῖν, ἢ τῇ τῶν κρατούντων ἀνωμαλίᾳ βλάβης αἴτιος ἑαυτῷ καὶ τοῖς ὑπὸ χεῖρα ἀποκαθίστασθαι. Φήμης οὖν διαδοθείσης, ὡς ἄρα ὁ ἀρχιερεὺς καὶ μὴ βουλόμενος τῆς Ἐκκλησίας ἀπελήλαται, πολλῶν τε διὰ τοῦτο τῆς τοῦ νέου πατριάρχου κοινωνίας ἀποκλινάντων, καὶ ὁ ὁσιώτατος οὗτος Νικόλαος, ὡς ἀκοινώνητος μείνειεν, τῆς μονῆς ὑπεξίσταται, καὶ ταῦτα ὀρθοδόξου ὄντος καὶ πάσαις ταῖς ἀρεταῖς ἀπαστράπτοντος τοῦ νέου πατριάρχου. Φώτιος γὰρ ἦν ὁ μακάριος, ὁ φωτὸς ἀκτῖσι φερωνύμως τοῦ ὀνόματος πλήθει διδασκαλιῶν καταλάμψας τὰ πέρατα, ὁ ἐξ αὐτῶν σπαργάνων ἀφιερωθεὶς τῷ Χριστῷ, ὡς ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ εἰκόνος

27· ,Ἐν τῇ 3ῃ πράξει τῆς| 8ης οἰκουμενικῆς συνόδου Ζαχαρίας ὁ Χαλκηδόνος ἀπαριθμεῖ τὰ ἔθνη, ὅσα ὁ Φώτιος ἐπανέφερεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

28. Theophanes continuatus, σ. 166 Bekk. «πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνοι (οἱ Ρῶς) μὲν τότε θείας ἐμφορηθέντες ὀργῆς, Φωτίου τὸ θεῖον ἐξιλεωσαμένου, τοῦ τῆς Ἐκκλησίας τοὺς οἴακας ἔχοντος, οἰκαδε ἐκπεπόρευντο, καὶ μετ' οὐ πολὺ πάλιν τὴν βασιλεύουσαν πρεσβεία αὐτῶν κατελάμβανε, τοῦ θείου βαπτίσματος ἐν μετοχῇ γενέσθαι αὐτοὺς λιτανεύουσα».

29. Τὸν ὅλον βίον τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου ὅρα ρωσιστὶ ἐν τῷ Ἀθώνσκιϊ Πατερίκ, Μέρος Α', Μόσχα 1890, σ. 265—286. Μεγάλα δὲ τεμάχη τοῦ πρωτοτύπου ἑλληνικοῦ κειμένου ἐξέδωκε Σωφρόνιος ὁ Καλλιγᾶς (Ἀθωνιάς, ἤτοι σύντομος περιγραφὴ τοῦ ἁγίου ὄρους Ἄθωνος, Ἐν Σμύρνῃ 1863, σ. 22—25), Πορφύριος ὁ Οὐσπένσκης Βοστὸκ Χριστιάνσκιϊ Ἱστόρια Ἀθώνα 1877, σ. 23—24) καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Λαυριώτης (Ἐκκλ. Ἀλήθεια, τ. 16, σ. 373—375). Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης ἐγίνωσκε περὶ τὰς ἀρχὰς τούτου τοῦ αἰῶνος δύο παλαιὰ ἀντίγραφα τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου· ταῦτα δὲ ἀνεύρομεν ἡμεῖς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἔτει 1895 (Κῶδιξ 546ος τῆς μονῆς Βατοπεδίου, χάρτινος, ἔτους 1422ου. Κῶδιξ Δ' 78 τῆς λαύρας τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου, μεμβράνινος, γραφεὶς τῷ 13ῳ αἰῶνι). Σημειωτέον ὅτι τὸν βίον τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου παρέλαβον ἐκ τῆς ρωσικῆς μεταφράσεως οἱ συντάκται τῶν Les Petits Bollandistes (τομ. 12, ἐν Παρισίῳ 1876, σ. 350—356)· ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτοι εὗρον ἐν αὐτῷ τὸ φοβερὸν αὐτοῖς ὄνομα τοῦ Φωτίου (σ. 352), ἐπέτρεψαν τῷ ἐξ ὀρθοδόξων γενομένῳ οὐνιάτῃ καὶ ἡγουμένῳ Martinow νὰ ὑποσημειώσῃ βδελυράς τινας παρατηρήσεις, δι' ὧν ζητεῖται νὰ πιστευθῇ, ὅτι τάχα τὸ περὶ Φωτίου κείμενον τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἄλλος τις ἄγνωστος ἠλλοίωσεν.

30. Ἐντεῦθεν ἀποδεικνύεται ψεύστης ὁ παρὰ τῷ Βατικανῷ συνήγορος τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου ἀρχιμανδρίτης Θεόγνωστος, ποιῶν τὸν ἑαυτοῦ πελάτην Ἰγνάτιον λέγοντα τῷ πάπᾳ Νικολάῳ, ὅτι δὲν ἔδωκε τῇ Ἐκκλησίᾳ παραιτήσεως λίβελλον (Mansi, τ. 16, σ. 297). Ψεύστης ὡσαύτως ἀποδεικνύεται καὶ Ψευδονικήτας ὁ Παφλαγὼν ἐν τῷ νόθῳ βίῳ τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου, ὁπόταν λέγει, ὅτι «οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως (Μιχαὴλ) τότε πολλὰ πειράσαντες τὸ πρὸς παρανομίαν ἐνδόσιμον οὐχ οἷοί τε ἐγεγόνεισαν παρὰ τοῦ Ἰγνατίου λαβεῖν, γενναίοις ἐνστάσεσι παραιτήσασθαι μὴ καταδεξαμένου». Mansi, τ. 16, σ. 229c. Migne, τ. 105, 509a.

Иеромонах Мелхиседек

γου ἀπηνθισμένον τὸ μὲν ἐκ διαφόρων παραπλησίων ἀρχαιολογικῶν εὐρωπαϊκῶν συγγραμμάτων, ἅπερ ὡς ἐκ τῆς γλωσσομαθείας αὐτοῦ κατώρθωσε νὰ ἐπωφεληθῇ, τὸ δὲ ἐξ ἰδιαιτέρων ἀτρύτων μελετῶν τῆς Α. Ἐξοχότητος, ἀποτελεῖ πρωτότυπον ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς φιλολογίᾳ σύγγραμμα, δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις πᾶσι τοῖς περὶ τὴν ἐπιστήμην τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν ἀρχαιολογίας φιλοτίμως ἀσχολουμένοις. Ὅτι δὲ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος συγγραφὴ τῆς Α. Ἐξοχότητος τυγχάνει ἐνδελεχοῦς ἐρεύνης καὶ μελέτης ἀποτέλεσμα ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐν τῷ ἐπιλόγῳ τοῦ πονήματος ὑπὸ τοῦ ὁτηροῦ συγγραφέως δι' ὀλίγων λέξεων διατυπουμένων ἐπάγοντος «*ὠφείλομεν οὐχὶ νὰ διεξέλθωμεν ἁπλῶς, ἀλλ' ἐπισταμένως νὰ μελετήσωμεν τὰ ἐν διαφόροις γλώσσαις διασημότερα σχετικὰ συγγράμματα καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπὶ τῆς τοιαύτης μελέτης πορισμάτων νὰ γράψωμεν ἑλληνιστὶ ἔργον πρωτότυπον, δι' ὅπερ οὐδὲν ἄλλο βοήθημα εἴχομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ, ἢ τὰς τῇδε κἀκεῖσε τῶν συγγραμμάτων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν κατεσπαρμένας εἰδήσεις, ὧν ἡ συναγωγὴ ἀπῄτει σύντονον ἐπίσης μελέτην τῶν συγγραμμάτων τούτων*».

Τοὺς δικαίους ἐπαίνους ἐπὶ τῷ ἀνυσιμωτάτῳ τούτῳ πονήματι ἀπονέμοντες τῇ Α. Κ. τῷ Ἀνδρέᾳ Κοπάσῃ ἐφέντῃ εὐχόμεθα ὅπως ἡ μὲν ἀφοσίωσις αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ταύτην παραγάγῃ καὶ ἄλλα παρόμοια ἔργα, ἄλλοις δὲ δῷ ἀφορμὴν πρὸς συντονωτέραν καλλιέργειαν, καθ' ὅσον, ὡς ἐν τέλει προστίθησιν ἡ Α. Ἐξοχότης λίαν ὀρθῶς «*ἡ τόσον ὠφέλιμος ἐπιστήμη αὕτη τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας δὲν πρέπει νὰ ἐξακολουθῇ παραμελουμένη παρ' ἡμῖν, ὡς μέχρι τοῦδε, ἀφοῦ μάλιστα δὲν ἐλλείπουσιν ἡμῖν οἱ κατάλληλοι ὅπως ἐπιδοθῶσι τελεσφόρως εἰς τὴν καλλιέργειαν ταύτης*».

Τὸ ἔργον ἀφιεροῦται τῇ Α. Θ. Π. τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ Κωνσταντίνῳ τῷ Ε'.

Ληγούσης ὁσονούπω τῆς τεταγμένης τοῖς ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Κωνσταντινουπόλεως νεωκόροις προθεσμίας, καθ' ἣν ὤφειλον μέχρι τῆς 10 προσεχοῦς Ἰανουαρίου ὅπως ἐφωδιασθῶσι διά τε τῶν Συστατικῶν καὶ τῶν Διαμονῶν αὐτῶν, συνιστᾶται τοῖς ἐν ταῖς Ἱεραῖς Ἐκκλησίαις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιερατικῶς τε καὶ ἱερατικῶς προϊσταμένοις, ὅπως μὴ ἀναγνωρίζωσιν ὡς τοιοῦτον πάντα νεωκόρον μὴ ἐφωδιασμένον διὰ τοῦ Συστατικοῦ καὶ τῆς Διαμονῆς αὐτοῦ ἐντὸς τῆς τεταγμένης προθεσμίας, ἀλλὰ καὶ καταγγέλλωσιν ἡμῖν τὸν τοιοῦτον διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 30 Δεκεμβρίου 1899.

Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΟΥΡΚΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ

Καὶ διὰ τῶν ἐγχωρίων ἐφημερίδων καὶ διὰ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» ὑπεμνήσθη διὰ ἰδίας πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐπιστολῆς ἐγκαίρως τοῖς σεβασμιωτάτοις μητροπολίταις, ἐπισκόποις καὶ ἡγουμένοις, τοῖς εὐαρεστηθεῖσι ν' ἀναλάβωσι τὴν ἐγγραφὴν συνδρομητῶν ὑπὲρ τοῦ πολυδαπάνου ἔργου μου ὅτι ἀνάγκη ὅπως ὡς τάχιον ἐπιστρέψωσί μοι τὰς ἀγγελίας ταύτας πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Α' Τόμου τοῦ Λεξικοῦ. Ἤδη, Θεῷ ἀρήγοντι, οὐ μόνον ὁ Α' Τόμος ἐξεδόθη καὶ διανέμεται, ἀλλὰ καὶ τοῦ Β' ὑπὸ τὰ πιεστήρια εὑρισκομένου ἐξεδόθησαν ὑπὲρ τὰ εἴκοσι τυπογραφικὰ φύλλα, αἱ δὲ σχετικαὶ ἀγγελίαι δὲν ἀπεστάλησαν εἰσέτι.

Ὅθεν παρακαλῶ καὶ αὖθις αὐτοὺς ὅπως ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰς ὑλικὰς θυσίας, εἰς ἃς ὑπεβλήθην χάριν τοῦ πονήματός μου καὶ τὰς πρὸς τοῦτο ἐπειγόντως ἀπαιτουμένας πρὸς ἀποπεράτωσιν δαπάνας, εὐαρεστηθῶσι νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν εἰρημένων ἀγγελιῶν συντελοῦντες οὕτως εἰς τὴν ταχυτέραν τοῦ συγγράμματος ἔκδοσιν.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, 4 Νοεμβρίου 1899.

Ι. Χλωρός.

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου ἀγγέλλει τῷ δημοσίῳ ὅτι ἐν τῷ καταστήματι τούτῳ γίνονται δεκταὶ παραγγελίαι ἐκτυπώσεως βιβλίων, ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν βιβλίων, φυλλαδίων, διπλοτύπων, πινάκων, ἀγγελτηρίων, ἐπισκεπτηρίων καὶ παντὸς εἴδους ἐντύπων εἴς τε τὴν ἑλληνικήν, τὴν τουρκικὴν καὶ τὰς λοιπὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Ὁ ὑπεύθυνος Ι. Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

НБ ОНУ Мечникова

Наукова бібліотека ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

НБ ОНУ 878847 07/04/23

1948 П. Ш-726242